

CASA SAGNIER, HISTORIA I ARQUITECTURA

Benet Meca Acosta

Profesor Titular de la Universidad Politécnica de Catalunya. Departamento de Expresión Gráfica Arquitectónica II. Arquitecto Técnico.

Lluís Roca-Cusachs Brotons (Ingeniero de Edificación)

Helena Roca Moreso (Ingeniero de Edificació)

CASA SAGNIER AL SEGLE XIX

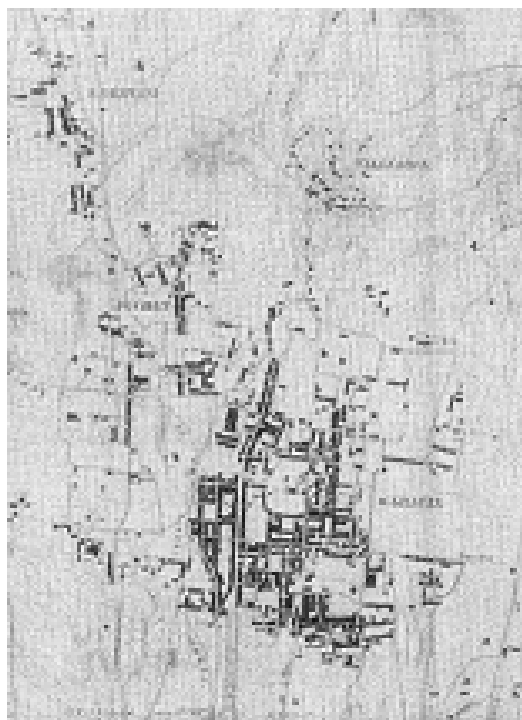
ANTECEDENTS HISTÒRICS:

HISTORIA DE LA ZONA GEOGRÀFICA

La Casa Sagnier es va construir a les afores de la ciutat de Barcelona. El lloc escollit per l'arquitecte va ser l'antic poble de Sant Gervasi de Cassoles (actualment barri de Sant Gervasi de la ciutat), construït en el Turó de Monterols el qual s'estén al llarg de la serra de Collserola, entre els pobles de Sarrià i Gràcia (també barris de la ciutat). El punt en concret va ser la vessant sud-est del turó.

Plànol de l'any 1890

Plànol de Sant Gervasi d'Ildefons Cerdà

La fesomia del territori era molt diferent de l'actual. Ens trobàvem tot un seguit de camins amb forts pendents que travessaven torrents, turons i barrancs gairebé impracticables. Això provocava que la població que habitava en aquest territori fos escassa i dispersa, i que es dediquessin a les tasques agràries.

Com tots els nuclis poblacionals del pla de Barcelona, Sant Gervasi depenia jurisdiccionalment del Consell de Cent. En el segle X eren deu les parròquies del territori jurisdiccional de la ciutat de Barcelona, tres estaven dintre de les muralles i set fora d'elles, Sant Gervasi era una d'elles.

El mot Sant Gervasi s'escolta per primera vegada l'any 992, tot i que es creu la preexistència força antiga d'una petita església rural anterior. Entre el segle X i el XVIII es creu que no va augmentar gaire la població. Hi ha dades que diuen que a l'època de Pere el Cerimoniós, sobre el 1358, a la parròquia de Sant Gervasi només hi havia set focs, o el que es igual, set cases habitades. Dos-cents anys després en un nou fogatge, el número de cases habitades només va créixer de set a vuit. Tampoc la primera meitat del segle XIX s'incrementà la població de Sant Gervasi, tot i que, des de l'any 1727 ja s'havia constituït en municipi independent. Va ser al 1833 quan es va començar a notar una gran crescuda, ja que en un fogatge es va passar de les 7 cases habitades a 70, amb un total de 379 habitants.

EL TURÓ DE MONTEROLS

Com hem explicat anteriorment, Sant Gervasi es va construir en el turó de Monterols. La finca de la família Sagnier està situada en la vessant sud-est. Aquest turó ja va ser habitat anteriorment, hi han evidències que permeten assegurar que hi havia un assentament ibèric en el turó de Monterols. Això es pot saber gràcies a les obres que es van fer per unir el carrer Copèrnic amb el carrer Muntaner el 1917, punt situat a 200 metres de la Casa Sagnier. En aquest punt es va trobar un "sepulcre de fossa", datat al neolític mitjà recent (uns 3500 anys aC).

Al segle XI es troben diversos documents on s'esmenta que el terme de Monterols era zona de cultiu i bestiar de la ciutat de Barcelona. Un segle més tard apareix una família que pren el cognom del turó. Al segle XIII és Pere de Monterols

que fa testament i designa com a marmessors a Joan de Llubiola i Joan de Sant Gervasi. Llavors és quan el terme pren el nom de Sant Gervasi.

LA URBANITZACIÓ DEL TERRITORI

La imposició del decret de Nova Planta de l'any 1716 afavorí que el territori de l'antiga parròquia de Sant Gervasi esdevingués municipi autònom l'any 1727. Les comunicacions, però, així com les condicions per habitar el terme continuaren sent precàries. Es coneix gràcies a un escrit del rector de l'església de Sant Gervasi que la majoria de les cases del terme estaven envoltades de bosc, camps i vinyes i que es dedicaven al conreu, sobretot de secà, per tal de comercialitzar-lo després a la ciutat de Barcelona.

Va ser a partir de meitats del segle XIX que la situació no va començar a donar un tomb i es dirigís al sector urbanitzable i deixés de banda el sector agrari al que es dedicava el poble de Sant Gervasi. Tot va començar per la reforma legislativa, coneguda com la desamortització de Mendizabal de l'any 1837, la qual va permetre que les terres desamortitzades de Sant Gervasi passessin a mans de grans famílies burgeses, amb noms tan coneguts com Craywinckel i Dalmasses.

Aquests nous propietaris, un cop van tenir les terres de Sant Gervasi sota el seu poder, volien urbanitzar-les i treure'n fruit de la seva inversió. Pensaven que ja no era rentable viure de les terres. El que volien era crida l'atenció de totes aquelles famílies adinerades de Barcelona, ja que el creixement de la demanda de la ciutat era notable i la gent buscava per tots els pobles del pla de Barcelona. Es van fer noves i millors comunicacions i el poble era mes endreçat i accessible.

Vista del barri de Sant Gervasi

L'Ajuntament de Sant Gervasi comença el 1848 a eixamplar els vells camins i el 1851 es compromet a "redreçar les aigües pluvials". Aquest és un dels exemples, entre d'altres, que començà a prendre el consistori.

Al 1860, l'Ajuntament va dividir el terme en tres districtes, alhora dividits en dos barris cadascun: el districte primer de la Bonanova, amb els barris de Craywinckel i de Puig; el districte segon, de Lladó, dividit en els barris de Galvany i de la Forja; i el districte tercer, del Putget, amb els barris de Beltran i de Farró.

D'altre banda, la bona situació per la que passava l'economia barcelonina, va aportar l'arribada de benestants barcelonins que compraven i reformaven masies o es construïen cases amb esplendorosos jardins. Cercant una situació que els permetés una bona comunicació amb la ciutat. En aquesta època es on entra Enric Sagnier per aixecar una casa d'estiueig on poder passar llargues temporades amb la seva família. Aquesta és la casa on ara estem fent el nostre projecte final de grau.

HISTÒRIA DE L'EDIFICI I EVOLUCIÓ

Per tal d'explicar aquest apartat, primer farem una petita cronologia en la qual marcarem breument els usos que ha tingut la Casa Sagnier al llarg del temps. Després, explicarem extensament cada un d'ells amb informació extreta d'un llibre dedicat plenament a Casa Sagnier:

- De 1894 a 1936: Casa d'estiueig de la família Sagnier. Existeix la construcció d'una nova casa ja que és enderrocada per ordre del pare de l'arquitecte Enric Sagnier (1900).
- De 1936 a 1955: es desconeix l'ús per falta de documentació ja que ens trobem en una època de transició de la Guerra Civil espanyola.
- De 1955 a 1981: Col·legi Major Femení "Virgen Inmaculada".
- De 1981 a 1985. Va romandre tancada per transició de Col·legi Major a Centre d'Investigació.
- De 1985 a 1996: La seu del Centre d'Estudis Històrics Internacionals (CEHI).
- De 1996 a 2007: Va romandre de nou tancada, ja que el CEHI volia construir noves instal·lacions i el veïnat de la zona si negava. Aquests vam realitzar manifestacions i moviments per tal d'evitar-ho. Ho van aconseguir i l'Ajuntament va decidir obrir els jardins per al públic al 2002.
- De 2007 a la actualitat: L'Ajuntament, per demanda popular, va decidir obrir l'actual centre cívic Casa Sagnier.

Nova Casa Sagnier

A continuació, explicarem els diferents usos que se li ha donat en el transcurs del temps a la actual Casa Sagnier, segons el llibre "*Casa Sagnier (De casa senyorial de segle XIX a equipament públic)*", realitzat per l'Ajuntament de Barcelona:

- Casa estiueig de la família Sagnier

La casa Sagnier, com ja s'ha dit al final de l'apartat anterior, era la torre d'estiueig de la família. Amb tota seguretat a la casa original se li van fer varies reformes des de la seva adquisició. El 1894 el pare de l'arquitecte, Lluís Sagnier, li va encarregar una d'aquestes reformes, que està documentada en un protocol de l'Ajuntament de Sant Gervasi, però de la que ja no queda res. En el 1900, es el propi pare de nou, que li demana fer una nova reforma, però aquest cop una reforma radical.

Li demana al seu fill que l'enderroqui i en construeixi una de nova. La nova construcció es la que ara coneixem com a casa Sagnier.

L'arquitecte va saber distribuir dotze habitacions, una capella privada i una sala de jocs per als seus fills i nets. Segons la documentació de l'època, en el terreny hi havia una gruta que abastia d'aigua a la casa, i el jardí, amb un pista de tennis, era el lloc de trobada de tota la família on, fins i tot, es va arribar a instal·lar un tren de vapor en miniatura que recorria el perímetre.

L'entrada a la finca havia estat pel carrer Sant Elies, però, quan es va construir la nova casa es va traslladar a la cantonada del carrer Alfons XII amb el de Matas. Avui l'emplaçament es diferent. En efecte, el carrer Matas es va convertir en el carrer de Copèrnic, modificant-se l'amplada i una mica el traçat, el tram del carrer Alfons XII, que era el carrer fronterer amb la finca, ja no existeix. La casa està on hi era quan es va construir el 1900, però al modificar la urbanització dels carrers, cap al 1919, i desaparèixer el tram del carrer Alfons XII per substituir-ho pel de Brusi, amb un traçat diferent, el jardí va quedar afectat per aquesta important modificació i va perdre uns 30 metres de fondària, al costat de la casa i gairebé 45 a la part baixa, una mica més de 1000m² aproximadament. La porta d'accés a la finca, aleshores, va quedar més o menys com la que coneixem ara, però se'n va fer una altra pel carrer Copèrnic 88, amb la corresponent ampliació de la casa per la part posterior.

Col·legi Major Femení "Verge Immaculada"

La família Sagnier va utilitzar la casa del carrer Alfons XII i actualment del carrer Brusi 51, com casa d'estiueig fins a mitjans del 1936. Com moltes altres cases, sobre aquesta data, l'inici de la guerra civil, es van quedar buides, ja que Barcelona i voltants va ser objectiu de moltes de les bombes caigudes sobre la ciutat condal. No hi ha constància documentada de l'ús que se'n va fer en els anys de la guerra civil, ni els immediatament posteriors fins al 1955 que apareixen documents de que es va instal·lar una residència femenina d'estudiants, el Col·legi femení "Verge Immaculada".

En efecte, el 2 d'agost de l'any 1949, un ordre del Ministeri d'Educació, havia atorgat la condició de col·legi Major a una residència femenina que es trobava al carrer Roselló. Es aquesta mateixa escola que 6 anys després, el 25 de novembre de 1955, es traslladaria a la casa Sagnier del carrer Brusi 51. Aquest trasllat va ser possible per la venda que va fer la família Sagnier, en aquelles èpoques, dels jardins i de la casa d'estiueig de la família.

- La seu del Centre d'Estudis Històrics Internacionals:

Caminava ja el 1980, vint-i-cinc anys després d'haver començat la casa la seva etapa com a Col·legi Major, quan la directora del "Verge Immaculada" va presentar un informe-estudi per transformar el Col·legi en residència per investigadors. Un any després el Col·legi ja no existia i, segons consta en un comunicat de la Junta de Govern de la Universitat de Barcelona, en data 5 de febrer de 1981 es va acordar atribuir les dependències del Col·legi Verge Immaculada al Centre d'Estudis Històrics Internacionals de la Universitat de Barcelona (CEHI) i a l'Institut d'Arqueologia. El Director del CEHI, Emili Giralt i Raventós, va presentar el 1983 un informe sobre l'estat de l'edifici del carrer Brusi i l'adequació necessària per a l'edifici per a l'ús que se li volia donar. Finalment, el 5 de novembre de 1985 es va inaugurar la Casa com a seu del CEHI.

El CEHI va romandre a la Casa Sagnier fins el seu traslladat al Pavelló de la República el 1996, tot i que algunes dependències van trigar encara un any més en incorporar-se al nou emplaçament. La Universitat va voler aleshores requalificar els terrenys per tal de finançar nous projectes d'expansió.

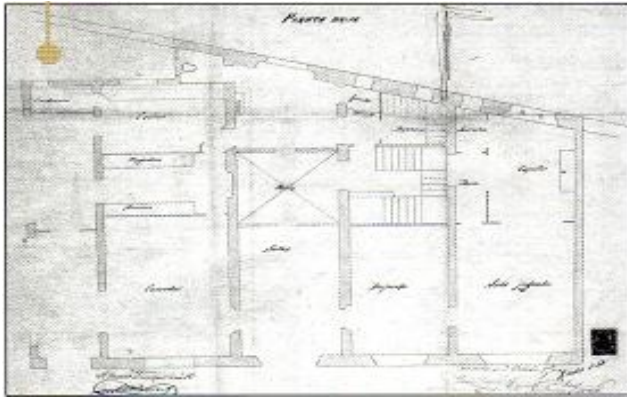
És en aquests moments que sorgeix un moviment veïnal, que sota el lema "Salvem els jardins de Brusi", es va constituir en assemblea, demanant l'ús ciutadà dels jardins i de la casa que havia estat de la família Sagnier. Aquest moviment va promoure tertúlies, reunions, exposicions i altres fets associatius i culturals, que aconseguiren interessar al Districte Municipal de Sarrià-Sant Gervasi, començant converses amb la universitat que fructificarien u van fer possible que l'any 2002 s'obrissin els jardins al públic i que es signés, l'any 2006n, un conveni entre l'Ajuntament de Barcelona i la Universitat de Barcelona, que va permetre que el 29 de març de l'any 2007 s'inaugurés la Casa Sagnier com a Centre Cívic, recuperant per a l'ús de la ciutadania una de les darreres finques que resten dempeus, d'aquella època que va significar la conformació de l'actual barri de Sant Gervasi.

- Centre cívic Casa Sagnier:

El centre cívic no va precisar d'unes grans obres d'adequació, l'estructura bàsica de l'edifici estava en molt bon estat i l'interior no presentava gaires deficiències. S'hi va instal·lar en l'espai que l'arquitecte Sagnier havia destinat a pati de llums un ascensor per permetre l'accés a les plantes superiors de les persones amb dificultat de

mobilitat i es van adequar les habitacions, amb les menys modificacions possibles, per als diferents usos que li son propis a un centre cívic.

Així a la planta baixa, el saló principal s'ha convertit amb l'entrada principal on

es troba el mostrador d'informació i l'accés a l'ascensor. L'espai que va ser el menjador, a l'esquerra de l'entrada, és ara una àmplia sala d'actes polivalent i el despatx que ocupava Enric Sagnier, és ara el despatx de direcció del centre.

Les habitacions de les plantes superiors s'han adequat com aules i espais per les diferents activitats, com per exemple, l'aula d'informàtica, que ocupa la que va ser l'habitació del matrimoni Sagnier i on li va arribar la mort a l'arquitecte.

ESTIL ARQUITECTÒNIC

DESCRIPCIÓ DE L'ARQUITECTURA DE TOMBANT DE SEGLE

L'any 1900, any en que la bibliografia consultada afirma que es va fer construir aquesta edificació, està dins de l'anomenat tombant de segle, etapa frontissa entre arquitectura eclèctica, el romanticisme historicista del s.XIX i el modernisme del s.XX. En el s.XIX hi ha un interès pels estils arquitectònics d'altres èpoques.

Les idees de Ruskin, William Morris i el moviment angles medievalista, les arts & crafts i l'arquitectura popular i cottage d'Anglaterra eren els principis, encara que el que mes va fer evolucionar l'arquitectura era la llibertat i la invenció del artista. Les bases teòriques de l'arquitectura al tombant de segle eren la renovació artística; el concepte de diferenciar l'estructura del tancament (Viollet le duc); l'ús de nous materials com per exemple el ferro, la llibertat i el nacionalisme.

Per tal de poder analitzar l'estil de la Casa Sagnier cal primer saber els estils de l'època i les seves característiques.

L'Arquitectura popular i cottage a Anglaterra neix sobre els 1850 com una arquitectura no monumental, sense ornament, sense estil i no acadèmica, basada en la funcionalitat.

El moviment romàntic sorgeix, primer en la literatura, a finals de s.XIII i s.XIX com una reacció al classicisme. Al contrari que el classicisme, no tenia normes estrictes sinó que dóna importància a la inspiració lliure de l'artista.

L'Arquitectura romàntica es basa en la consciència històrica, entenent que cada poble té el seu art i la seva arquitectura. Creien que la producció d'art notable era signe de que el poble era viu. L'idea de progrés i nacionalisme era propi d'aquest estil. Es dóna importància a la pell del edifici introduint textures i policromies en l'ornament. S'inspiraven en característiques d'estètiques passades que són revaloritzades. S'inicia una nova concepció de bellesa. Al contrari que en el classicisme, el romanticisme no era una arquitectura "blanca". Ambdues s'inspiraven en l'arquitectura clàssica (Roma i Grècia) però el descobriment al 1838, fet per Hittorf, que, originalment, en els temples grecs hi havia policromies va ser el que va fer que s'introduïssin les policromies en el romanticisme.

S'introdueix el concepte de caràcter de l'edifici, el que vol dir que les sensacions i l'expressió funcional del mateix havien de reflectir el tipus i us de l'edifici de que es tractava. S'utilitza un nou mètode de projectar basat en el fet que l'arquitectura era la unió i combinació de diferents elements, no un conjunt com s'havia vist aleshores. S'anomena mètode Durand.

Fins ara el neoclassicisme representava l'evocació romàntica de l'arquitectura passada, ara el Classicisme Romàntic i el Medievalisme es basa en la reedició d'aquestes arquitectures passades. Exemples d'arquitectes propis del classicisme romàntic són Robert Adam, Joahn Soane, John Nash, Pierre Fontaine. Els exemples més representatius d'aquesta arquitectura són el congres de diputats a Madrid o la Plaça Reial a Barcelona.

L'estil historicista, dins del moviment romàntic, es iniciat en l'art de la literatura als anys 1930. L'arquitectura pròpia d'aquest moviment s'inspira en l'arquitectura del renaixement i medieval romànica. Es reproduïx la arquitectura medieval pròpia dels països europeus i centreeuropeus. Així neix el neogrec, neoromà, i el neorenaixement. Alhora, a Anglaterra es troba el moviment medievalista que utilitza l'exaltació de lo medieval. Augustus Welby Pugin era arquitecte d'aquest moviment.

A França i Espanya es construí amb estil neogòtic. La nova façana de la catedral de Barcelona n'és un exemple. El neogòtic significa l'esperit nacional a Catalunya ja que els anys del gòtic van ser els mes pròspers aquí i es buscaven les arrels del poble en aquest estil. Un dels impulsors es Elies Rogent abandonant la via del rigor arqueològic que seguia el romanticisme.

El Neomudejar, estil únic a Espanya, es per a ella el que el neogòtic a Catalunya. La tendència al exotisme que experimenta el romanticisme a Europa va fer que en Espanya ressorgeixin els orígens àrabs. El neogòtic dona pas al neoromànic i neobizantí. Coexistent amb estils neoclassicistes adaptant les característiques més adequades a la seva funció. Les esglésies es construïen amb estil gòtic, romànic, o bizantí; els edificis públics amb estil grec o roma; els grans magatzems amb estil neorenaixement o neobarroc i les places de toros en neoarab o neomudejar.

A la barreja de llenguatge i la alternança simultània i contraposada se'n diu eclecticisme. Amb tantes influències diverses, a finals de s.XIX, l'eclecticisme és una arquitectura on és més important l'harmonia compositiva i la creativitat arquitectònica que la identificació i rigor historicista. Exemples de l'eclecticisme són: la Opera de paris Charles Garnier i l'edifici prototípic de L'ecole de Beaux Arts. Aquest ultima va ser projectada a la manera Durand, d'estil neobarroc, que expressa exteriorment la seva funció i caràcter amb atenció a la textura i la pell. Es construeix amb nous materials, com el ferro.

En l'arquitectura de l'art nouveau s'abandonen les referències historicistes. Les característiques formals d'aquest moviment son l'absència de simetria en planta i alçat, l'ús de línies oscil·lants i corbes, l'aparença elegant i luxosa, l'expressionisme dels materials, la recreació de motius orgànics, i l'estètica oriental en alguns casos. Es concebia l'edifici com un art total dissenyant tot el que hi contenia: taules, cadires, baranes, armaris, etc. Tot era part d'una la mateixa obra artística. Alhora exaltava el sentit nacional en l'arquitectura i per aixó cada lloc tenia el seu propi nom i característiques. A Catalunya, el modernisme; a França i Bèlgica, art nouveau; a Àustria, Sezession; a Anglaterra, Modern style; a Alemanya, Judenstile. Aquest estil es adoptat en altres arts com per exemple les arts gràfiques i la joieria.

A 1817 s'inaugura la primera classe d'arquitectura a la Llotja. Mes tard, al 1844 neix la Fundació Acadèmia de Belles Arts. Escola de caire polític, on l'ensenyança és amb assignatures com: dibuix, matemàtiques, historia i construcció. Es en aquest moment on l'estudi de l'història fa evolucionar l'arquitectura cap a un pensament més lliberal. El nous coneixements fan de la construcció, una tècnica de l'arquitectura. En el 1850 s'inaugura l'Escola de mestres d'obres de BCN.

DESCRIPCIO DE L'ESTIL DE LA CASA SAGNIER

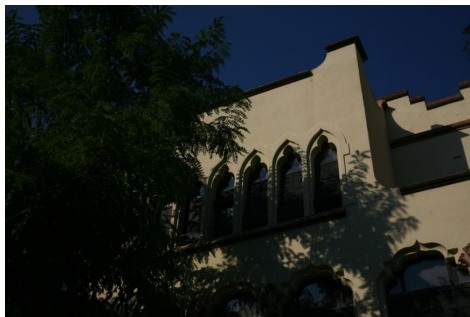
ELEMENTS CARACTERISTICS DE L'EDIFICI

Considerem que la Casa Sagnier és un edifici d'estil eclèctic amb influències de l'arquitectura historicista i del modernisme. Hi trobem elements medievalístics, gòtics, i elements amb formes orientals.

Com a característiques mes significatives que indueixen a pensar que és un edifici d'estil eclèctic son la: la barreja de elements dispers, la importància de la textura i la pell de la façana i la planta no simètrica.

De l'arquitectura romàntica s'introdueix el caràcter de l'edifici com a element important tenint en compte que aquest té aspecte de palauet, propi per al seu originari com a casa d'estiueig.

De tendència neogòtica, de l'arquitectura romàntica historicista, trobem l'ornament: gàrgoles, les formes orientals, l'arc ojival de la finestres de la planta segona de la façana lateral esquerra i el merlot de la façana principal que simula un castell.

Finestres façana lateral planta segona de tendència neogòtica

Del modernisme: trobem l'ús d'un nou material ferro les biguetes de l'estructura de forjat, l'ornament floral i la forja, l'ús de la pedra abuxardada, els ornaments florals, i l'estètica oriental de les formes corbes.

Ornament floral i la pedra abuxardada de tendència modernista

Ornament floral en façana.

ENRIC SAGNIER

LA FAMÍLIA SAGNIER

La família Sagnier prové de terres franceses, exactament de la regió de l'Auvergne, que es troba al centre de França. A mitjans del segle XVIII, Louis Sagnier Dalichous, besavi d'Enric Sagnier, emigrà a Espanya (Barcelona), on contrau matrimoni amb Maria Rosa Vidal Roger. Es desconeix el motiu pel qual es va instal·lar a Barcelona, igual que es desconeix la història i els fets del seu fill Lluís Sagnier i Vidal, avi d'Enric Sagnier. El poc que se sap de l'avi de l'arquitecte és que era terratinent, això es pot saber gràcies a uns apunts biogràfics del seu fill Lluís Sagnier i Nadal, pare d'Enric Sagnier.

Lluís Sagnier i Nadal, pare de l'arquitecte, és un personatge conegut arreu de Barcelona. Nascut el 1830, estudià lleis i música. Era el president de la "Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Barcelona" (fundada al 1844) i membre actiu del partit Conservador. No se sap quan es va fer propietari de la finca que avui coneixem com a Casa Sagnier. Hi ha constància que el seu germà Manuel, copropietari de la finca, va demanar construir una casa de 3 plantes amb entrada pel carrer Sant Elies a l'arquitecte Felip Ubach. Dit projecte no es va arribar a construir mai. S'esmenta, segons cita un testament d'abans del 1858, que potser va ser una herència d'algú proper a la família que li va cedir la finca, antigament anomenada Can Roda.

Lluís Sagnier es va casar amb Clementina Villavecchina i Busquets (entre l'any 1851 i 1852) i van tenir vuit fills, entre ells Enric Sagnier, nascut el 1858. El nivell de vida i l'estatus de Lluís Sagnier li garantí un bon nivell social, així doncs, li va permetre donar als seus fills una educació selecta. Enric Sagnier, juntament amb tres dels seus germans, Leopold, Eugeni i Joaquim són sens dubte els més coneguts. Enric com a arquitecte, Leopold i Eugeni com a enginyers industrials i Joaquim com a jurista i militar i, posteriorment, com a Alcalde de Barcelona.

La família Villavecchina era propietària de la finca colindant a la dels Sagnier. De fet, junts eren propietaris de tota l'illa delimitada pels actuals carrers de Sant Elies, Marc Aureli, Copèrnic i Brusi.

CRONOLOGIA

1958: Neix a Barcelona fruit de la relació de Lluís Sagnier i Nadal i Clementina Villaveccina.

1882: Obté el títol d'arquitecte a l'escola d'Arquitectura de Barcelona

1884: Ajudant de l'arquitecte Francisco de P. Villar y Lozano en l'obra de la reforma de la capella de Sant Josep a la Basílica de Montserrat. Alhora realitza altars per les esglésies de Monistrol i de Sant Joan de Gràcia.

1884: Comenta a treballar per els Salesians, al barri de Sarrià.

1886: Projecta "Els porxos de Fontserè", rodejant el mercat del Born.

1886: Rep l'encarreg de projectar i dirigir el Palau de la Justícia juntament amb Josep Doménech i Estapà

1886-1928: Realitza l'obra de la església de parroquial de Santa Engracia de Montcada.

1887: Comenten les obres el Palau de la Justícia

1888: Projecta les cases per Antoni Roger Vidal (c/Ausias Marchs, 33-35; c/Girona, 20). Alhora projecta els edificis veïns d'Enric Roger situats (c/Girona, 22 i 24), Projecta la casa per Rodolf Juncadella (rambla Catalunya, 33)

1889: Col·locació de la primera del Santuari de Santa Maria Auxiliadora.

1890: Projecta "les cases Ponts" (Passeig de Gràcia, 2 i 4)

1892: Finalització Casa de Joseph Fabra, Construcció de casa de Toma Roger Larrossa (c/ausias march 37-39)

1893: Inici construcció casa de Gustau Peyra (C/Mallorca, 235)

1895: Casa de Isidra Pedro (C/Bruc 66-68, c/ Girona, 321)

1897: Finalització edifici col·legi Jesús Maria projectat per Sagnier

1903: És diputat provincial en representació d'un grup catòlic aliat de la Lliga.

1908: Inauguració oficial del Palau de la Justícia

1911: Es membre de l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi

1913: Es conseller de de la Caixa d'Estalvis de Barcelona

1916: El seu fill Josep M. Sagnier Vidal obté el títol d'arquitecte.

1916 – 1917: Construcció seu central Caixa de Pensiona a la Via Layetana.

1917: Medalla d'or de l'Ajuntament de Barcelona per haver guanyat tres cops el concurs anual d'edificis

1917-1918: Arquitecte de la Diòcesi de Barcelona

1918: Realització de la remunta de la Casa Juncadella

1923: El papa Pius XI li atorga el títol de marquès de Sagnier.

1924-1927: Es diputat d'obres públiques en la dictadura Primo de Rivera.

1930: Inauguració Patronat de Ribas projectat per Enric Sagnier.

1931: Enric Sagnier mor a Barcelona l'1 de setembre.

BIOGRAFIA

Enric Sagnier, de nom complet Enric Ferran Josep Lluís Sagnier i Villavecchina, va néixer el 21 de març de 1858 a Barcelona i va morir l'1 de setembre de 1931 en la mateixa ciutat comtal, en el llit de la seva cambra de la casa d'estiueig que avui coneixem com Casa Sagnier. Possiblement és l'arquitecte amb més construccions en tota la regió de Barcelona (prop de 300 edificis documentats). Era de família acomodada, això li va permetre poder tenir uns amplis estudis com a músic (gran violinista) pintor (dominava a la perfecció el dibuix i el color) i, finalment com a arquitecte, treient-se la titulació a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona el 22 de març de 1882.

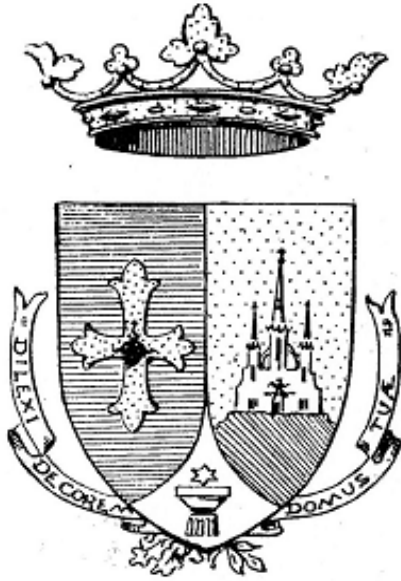
Durant els estudis d'arquitectura va poder treballar amb diferents arquitectes. El més important amb el que va treballar i que li va portar un gran coneixement va ser Francisco de Paula del Villar y Lozano, amb el qual va fer les obres del Monestir de Montserrat. Aquest arquitecte es coneix sobretot com a director de l'Escola d'Arquitectura i per ser l'iniciador del temple de la Sagrada Família, abans que un col·laborador seu, Antoni Gaudí, se'n fes càrrec.

Al llarg de la seva carrera va treballar amb grans arquitectes com: Josep Domènch i Estapà, Bonaventura Bassegola i Amigò, August Font i Carreras i Francesc Folguera, entre d'altres.

Més endavant, el seu fill decidirà seguir els passos del seu pare i finalitzarà una de les obres més significatives d'Enric Sagnier, "El Templo Expiatori del Sagrado Corazon" situat a la cima de la muntanya del Tibidabo.

En 1887 es va casar amb Dolors Vidal-Ribas i Torrents amb la que va tenir 5 fills, un d'ells, com hem dit anteriorment, el successor de totes les seves obres inacabades i col·laborador de moltes altres.

En el transcurs de la seva vida professional, Enric Sagnier, va anar aconseguint mèrits propis com ser membre de l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi al 1911 i obtenir la medalla d'or de l'Ajuntament de Barcelona per haver guanyat tres cops el concurs anual d'edificis (1917). Aquesta medalla la va aconseguir amb els projectes de la Casa Emili Juncadella (1901), els edificis per la Junta Provincial de Protecció a la Infància i Repressió de la Mendicitat (1916) i amb la sede central de la Caixa de Pensions de Barcelona (1917). Igualment, va ser guanyador de dues edicions consecutives més del concurs anual del 1918 amb la Casa Ignasi Coll i en 1919 amb la Casa Lluís Rocamora i, finalment, també que va ser "comendador" de l'ordre d'Alfons XVIII.

Sagnier, a part de ser un gran arquitecte, també es va dedicar ocasionalment a la política. Va ser diputat provincial en dues ocasions. Però potser un dels trets que més va marcar l'apreciació posterior va ser la seva vinculació institucional amb certs sectors de l'Església. En el seu últim tram de vida va ser arquitecte de la Diòcesi de Barcelona. El papa Pius XI li va atorgar l'any 1923 el títol de pontifici de marquès de Sagnier. Més tard, el 10 de juliol de 1928, va passar a formar part de la família de Sa Santedat, amb el càrrec honorífic de "cambrer secret de capa i espasa". Finalment, també va formar part de la Junta Diocesana i de les Conferències de Sant Vicenç de Paül.

Abans d'acabar hem de dir que avui en dia no és un arquitecte conegut arreu de Barcelona, tot i que la ciutat comtal estigui plegada de grans obres seves. Això es degut a la seva vinculació amb l'església i a que finals de la seva vida es decantés per al sector conservador. A més, el seu estil es va anar menyspreant per l'aparició de les noves corrents arquitectòniques del segle XX, sobretot el racionalisme.

LES SEVES OBRES MÉS RECONEGUDES I EL SEU TRASCURS

Enric Sagnier és un arquitecte poc conegut avui en dia i que ha passat a l'oblit immerescudament, ja que la quantitat de bones obres que ha fet a la ciutat de Barcelona i voltants no té límit. Es coneix que en la seva època tenia mes de 300 projectes repartits per tota Barcelona, i un nombre desconegut repartit per tota Espanya i fora d'aquesta. Avui en dia és l'arquitecte amb més obres inventariades, 59 reflectides en el catàleg del Patrimoni Artístic de Barcelona. L'oblit de l'arquitecte i la guerra civil és el que fa que aquest nombre avui en dia sigui així de baix.

La seva primera obra va ser la reforma de la capella de Sant Josep en la Basílica de Montserrat (1884), la qual va fer sota les ordres de Francisco de Paula del Villar y Lozano. La seva primera obra important en solitari va ser l'església de Santa Engràcia de Montcada al 1886, la qual va ser destruïda en la guerra civil. D'aquest mateix any serà el seu primer edifici de vivendes, la Casa Cuyàs, important per ser el

primer. Durant la última dècada del segle es va dedicar a fer principalment edificis de vivendes. Això no treu rellevància a que seguís fent edificis importants com el “Frontón Barcelonés” (1893) que va ser el primer local de Barcelona dedicat al joc de pilota o el Palau de Justícia de Barcelona (1888-1911), projecte el qual va portar juntament amb Josep Domènch i Estapà.

El Palau de Justícia va ser, després de la Universitat de Barcelona, un dels primers edificis públics de la ciutat concebut amb caràcter monumental. El conjunt havia d'acollir l'Audiència de Barcelona i els jutjats municipals i de primera instància de la capital. Es composava de dos cossos quadrangulars coronats amb una cúpula peraltada, al costat i costat d'un cos central. El palau destaca per la gran quantitat d'ornamentació i obra escultòrica en la qual van participar-hi gairebé tots els escultors de la època. És important esmentar que en el disseny de l'edifici es va utilitzar molt el ferro.

A principis de segle va començar a fer obres molt importants per encàrrecs del sector religiós. El Salesians li van fer comandes com el Santuari de Santa Maria Auxiliadora (1889-1901), compostat per un cor de 300 persones i una església de tres naus separada per una doble fila de 6 columnes. Tan mateix, com arquitecte diocesà de Barcelona, va construir diverses parròquies en els barris obrers de les afores de Barcelona. Potser ara no són de gaire importància però en el moment van ser importantíssims per com es vivia la religió. Sens dubte, l'obra més important de caire religiós serà el Temple Expiatori del Sagrat Cor, en la muntanya del Tibidabo, el qual va començar ell l'any 1902 i l'acabà el seu fill el 1961. El conjunt està format per una cripta interior i l'església. L'estil del conjunt es basa en una línia romànica.

Per la seva relació amb l'església va aconseguir projectes també fora de Barcelona. Els casos més rellevants són el de l'Escola en Pearth (Australia), portat per un abat català o el d'una església-convent per els escolapis construïda a Camagüey (Cuba) entre 1915 i 1920.

Amb el canvi de segle, Sagnier es va començar a apropar a més formes modernistes. Varies de les seves primeres obres qualificables com a modernistes van ser de nou edificis de vivendes, entre elles es troba la seva casa d'estiueig ara

coneguda com Casa Sagnier. En aquesta nova època, l'arquitecte també es va dedicar a l'arquitectura funerària per les famílies nobles de Barcelona.

Una altre obra important, no per el significat sinó per espectacularitat i màgia de l'actualitat és la Casa de Manuel Arnús, coneguda com "El Pilar" (1902-1904). D'estil vagament gòtic. Està situada al peu de la muntanya del Tibidabo, i avui en dia si es mira cap al cim al vespre, es pot veure il·luminada juntament amb el Temple Expiatori del Sagrat Cor, una imatge preciosa i difícil d'oblidar.

Cap als seus últims anys, Sagnier entra en una etapa de menor activitat. Entre els projectes més importants està el Real Club Marítim de Barcelona, construït entre 1911 i 1913. És un edifici de planta octogonal amb una coberta que sosté un far en la seva part més alta. Dit edifici

va ser enderrocat al 1957. Un altre edifici a destacar és el de la seu central de la Caixa de Pensions de Barcelona, a Via Layetana 56-58, construïda entre 1914 i 1917. És important també per ser aixecada amb ciment armat, un sistema pioner i desconegut en aquells temps.

Una de les seves últimes construccions més importants i volumètriques feta abans de morir va ser el Patronat Ribas, construït entre 1920 i 1930. Aquest edifici està estructurat amb enginy, articulat amb naus formant una H, simètriques a l'eix de la capella. La seva decoració és d'un estil populista barroc. Actualment és un institut d'educació secundària (l'IES Vall d'Hebron).

EVOLUCIÓ ESTILÍSTICA D'ENRIC SAGNIER I VILLAVECHIA

L'evolució d'Enric Sagnier és d'una personal indefinició estilística sensible al canvi de les modes amb una gran producció a Barcelona. Enric Sagnier era conservador en la política, vinculat a la institució de l'església i amb una posició social que li permetia realitzar molts encàrrecs per l'Església i l'aristocràcia.

En la seva actitud arquitectònica, igual que en la seva vida privada, no hi havien estridències. Tenia molta sensibilitat per la natura i afició als viatges. Alhora, té la posició oberta a assimilar la moda internacional de cada moment. En els seus inicis treballa com ajudant de Francisco P. Villar Lozano, i signa projectes de Josep Domenech i Estapa, Pere Garcia i Fabra, Eduard Mercader i August Font. Pertenixa al Cercle Artístic de Sant Lluc.

Abans de 1900 s'expressa mitjançant l'estil eclèctic, pesat i grandiloqüent acceptant les formes ornamentals i el treball epidèrmic de façanes segons la moda de l'època. Com a exemples d'aquesta etapa estilística trobem la nova església parroquial de Santa Engracia de Montserrat projectada al 1886, de tendència gotitzant. Les seves primeres obres són el Palau de la Justícia, i Edifici Caixa de Pensions, junt amb cases d'us residencial per a la burgesia catalana.

Al 1886 presenta el projecte del Palau de Justícia d'estil eclèctic amb us del ferro laminat, signe de arquitectura moderna. El programa decoratiu exterior es molt ambiciós incloent un gran nombre de formes escultòriques. Degut a la llarga durada de la seva construcció, es van fer diversos canvis en el projecte inicial. El més notable era la nova distribució com per exemple la modificació d'algunes cúpules o el temple que corona l'edifici.

El seu contacte amb l'aristocràcia catalana fa que projecti molta producció d'arquitectura domestica. Al

1888 projecta cases d'aspecte molt original propis del moviment eclèctic, d'ús residencial. El llenguatge es grandiloqüent i els detalls originals. Com a exemple veiem la Casa Antoni Rogent c/Girona, 20 o la casa-palau "Casa Juncadella" a rambla Catalunya, 33, finalitzada al 1891. D'inspiració del gòtic es l'edificació situada al c/Diputació, 321. En aquesta època projecta el col·legi per a l'ordre de Jesus-Maria al psg. Sant Gervasi al 1897, una edificació neogòtica de maó i molt ornament escultòric.

Entre els anys 1900-1910 suavitza les formes decoratives adoptant l'estil del modernisme en versió rococó. El primer exemple del nou estil decoratiu es troba al c/Alí bei, 1, c/Girona, 2. On s'endolceix la línia decorativa. Les característiques d'aquest anys són el desdibuixament de dels contorns, l'ús de les superfícies de pedra amb abuxardat rugós, i la decoració vegetal mitjançant elements buidats. Projecta les cases residencials quasi com si fossin palaus. Exemple d'aquesta etapa plenament modernista es la casa Emili Juncadella i Oliva (1900-1901) enderrocada posteriorment. Utilitza obertures trilobades, el remat abarrocat, i el treball decoratiu en franges horitzontals. Es van dissenyar el ferro de forja, els vitralls, i els mobles tenint en compte el concepte d'art total del modernisme. Com a exemple del repertori eclèctic rococó es la casa Adolf Carulla. C/Mallorca, 214, amb projecte de 1900. El conjunt escultòric del via crucis de Montserrat, obra poc coneguda, d'estil gaudinià es construeix en la primera dècada del sXX utilitzant les superfícies rugoses de pedra abuxardada i els pinacles naturalistes.

Podríem dir que Enric Sagnier té un estil propi dins del modernisme on no adopta la idea del modernisme de sentit nacional català, no hi ha una especial l'atenció als oficis, ni fa un ús espectacular dels recursos modernistes i decoratius. Alhora, quasi be mai fa servir l'ús expressiu del maó vist, les peces ceràmiques o els esgrafiats. Moltes de les seves façanes són de parament de pedra enriquida per el treball escultòric. També utilitzava el treball en ferro forjat per a baranes i reixes.

A partir del 1910 té una reacció classicista al seu estil passat. L'obra més representativa d'aquesta època es l'edifici de la Caixa de Pensions a la Via Laietana de Barcelona.

Va ser a partir de 1920 quan la seva producció arquitectònica va minvar.

